

RIMSKA UTRJENA VILA V STAREM TRGU PRI LOŽU?

PETER PETRU

Zavod za spomeniško varstvo SRS, Ljubljana

Pregled rokopisov in načrtov slovenskih arheoloških postojank v zapuščini W. Schmid¹ v graškem Joanneju je pokazal, da obstaja vrsta dragocenih neobjavljenih planov in beležk o njegovih izkopavanjih. Med njimi smo dobili tudi tloris in opis za naše pokrajine po zasnovi samo-svoje rimske utrjene kmetije v Starem trgu pri Ložu. Ljubeznivi ustrežljivosti prof. dr. W. Modrijana, ravnatelja muzeja, se moramo zahvaliti, da nam je dovolil proučiti in objaviti to za naše antično izročilo pomembno postojanko. Žal pa iz ohranjenih zapiskov ne moremo obnoviti posameznosti, ki bi docela odredile mesto teh ostalin v naši dediščini. Spričo tega, da našteva tudi M. Urleb, Križna gora in okolica v antiki. Arh. vestnik 19, 1968, 479 s v Starem trgu in okolici samo rimske najdbe, menimo, da to dodatno krepi našo časovno opredelitev stavbe.

O tem najdišču je na kratko poročal W. Schmid v sestavku Beiträge zur Geschichte der frühmittelalterlichen Besiedlung der Steiermark,² kjer je trdil na podlagi nekega splošnega akta o postavljanju srednjeveških graščin in utrjenih domov (Hausberg), da je na Gradišču pri Starem trgu zgodnjersrednjeveški utrjen dvorec. Ker mislimo, da lahko v tem objektu (sl. 1) vidimo po tlorisu jasno odrejeno kasnorimsko kmetijo, menimo da je utemeljeno, če podamo naše gledanje.

Ta doslej prva odkopana antična utrjena vila na naših tleh leži v popolnoma ravnem terenu na vzhodu od Starega trga pri hišni številki 45. Samo na jugu je to zemljišče rahlo nagnjeno proti potoku Obrh. Ledini pravijo Gradišče, v franciscejskem katastru pa nosi ime Nagliški stolp oziroma turn. Polja, ki spadajo pod ta naziv zaključuje na severu Goli vrh, za katerim leži zaselek z značilnim imenom Knežja njiva.³ Objekt

¹ Glej prikaz Schmidovega dela in znanstvenega opusa v W. Modrijan-Walter Schmid zum Gedenken! Schild von Steier 2, 1953, 5 ss in B. Sutter, Bibliographie von W. Schmid, Schild von Steier 2, 1953, 143—195; prim. še J. Kastelic, W. Schmid, Zgod. časopis 5, 1950, 292.

² Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 18, 1922, 38 s.

³ L. c., kjer izvaja iz imena sklep o pripadnosti ostalin v območju naselij s korenorn Knez- zgodnjemu srednjemu veku. K imenu ledine Nagliški stolp, ki je danes že pozabljena, bi pripomnili, da je pri Schmidu zabeležena v obliki Naglischturm in je tako ni mogoče istovetiti z bližnjim Nadleškim gričem pri vasi Nadlesk ali z Nadleškim gričem pri sv. Urhu na Blokah.

obdaja na severu in vzhodu širok jarek, ki je nakazoval Schmidu obseg postojanke. Po zvezku Carniolica 1939 je raziskoval to stavbo od 23. 9. do 26. 9.; po njegovih lastnih podatkih v Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 18, 1922, 38 s, pa izhaja, da je izkopaval tu že leta 1916.⁴

Ob severnem robu 29,60 × 15,90 m velikega objekta drži danes 70 cm pod obzidjem poljska pot. Pred obzidjem je poprečno pri dnu 3 m širok in 2 m globok jarek, ki na jugu ni ohranjen, na vzhodu pa je bil sploščen.

Severno obzidje počiva na sterilni podlagi iz svetlo rjave gline, na katero je položena 6 cm debela plast apnene malte in nanjo plast kameinja, ki dosega 50 m višine. Južni vogal je skoraj docela uničen; v severnem pa je iz velikih, dobro obdelanih apnenčevih kvadrov sestavljen vogalni stolp (na sl. 1 ni vrisan!), njegove stene so ometane, notranjost pa izpolnjena z ilovko. Severni obodni zid je debel 100 cm, zahodni pa 90 cm. Tudi vzhodni vogal je bil utrjen s 5,95 × 4,50 m velikim, močno poškodovanim stolpom, ki je segal na sever 2,23 m prek črte obodnega zidu. Zidovi stolpa so bili debeli 1,10 m.

Južni vogal izstopa 1,12 m in je 1 m širok; severovzhodni obodni zid pa je 97 cm širok, razen v samem vogalu, kjer dosega širino 100 cm.

Zahodni obodni zid je 90 cm širok in ima na zahodnem vogalu stolp velikosti 5,85 × 4,30 cm, ki izstopa proti zahodu 2,20 m čez črto obodnega zida, na jugu pa za 1 m. Južno obzidje je debelo 1 m. V oddaljenosti 8 m je južni vogalni stolp.

Pri zahodnem vogalu so temelji 2,20 m pod nivojem, medtem ko so pri severnem, ki počiva na skali, ohranjeni le do višine 65 cm pod rušo (ni jasno, če ne misli W. Schmid, da je severni vogal 60 cm višji glede na njegovo nivojsko in mersko ravnino).

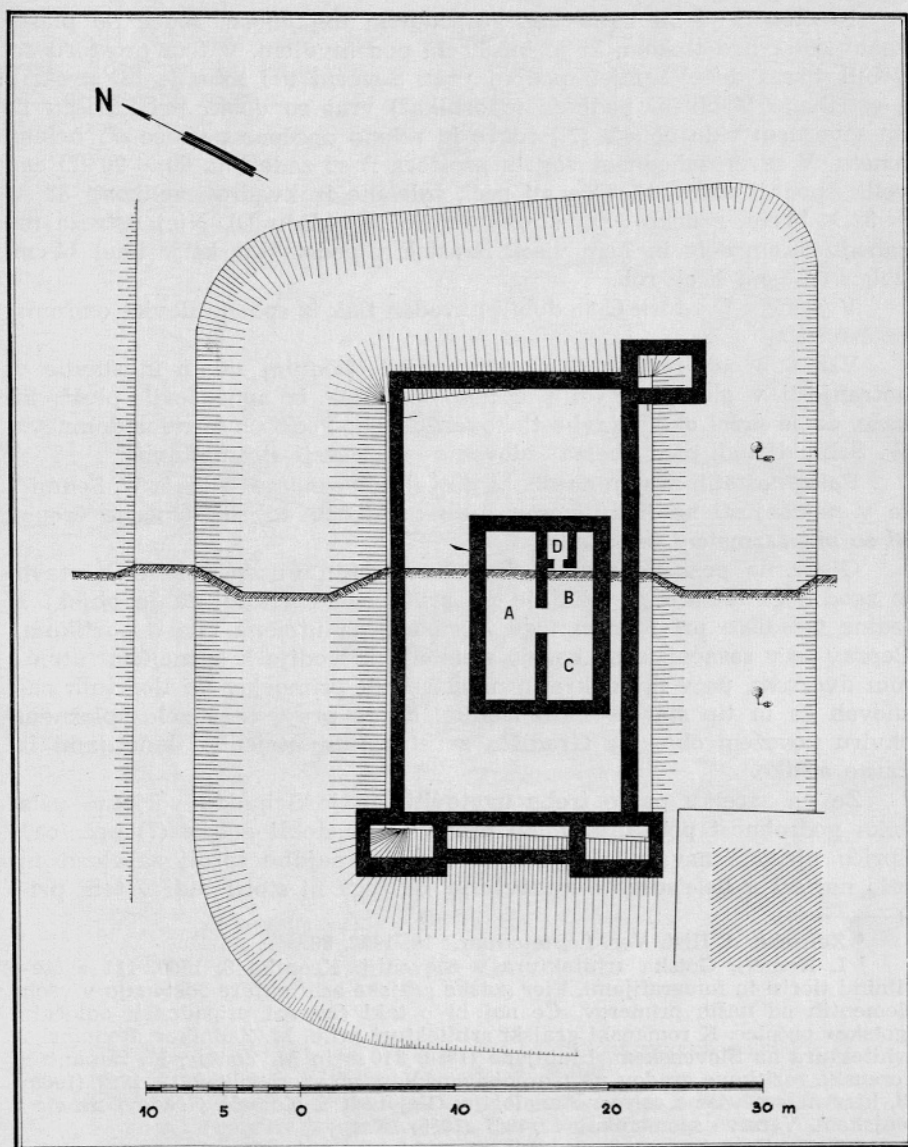
Med obema stolpoma čelne strani je še en zid, širok 1 m.⁵ V vmesnem prostoru so našli številne žeblice, pasno spono, nož, železne kose in drobce lončenine. Zaradi najdb je mislil Schmid, da so bila tu dvizna vrata. Stopnic, s katerimi bi izravnali razliko nasproti obrambnemu jarku, pa ni ugotovil, ker je bil ravno ta del zidu močno poškodovan.

⁴ Teh nejasnosti glede časa izkopavanja nismo mogli rešiti. Na beležnici je jasno s tušem napisana letnica 1939. Govori pa o izkopavanjih W. Schmida na Gradišču v Starem trgu, Velikem otoku, sv. Petru (cerkvi, kjer je opravil sondo — negativni rezultat) in na Ulaki. Spričo tega, da v sestavku Ulaka. Japodska naselbina nad Starim trgom pri Ložu. Prvo poročilo o raziskavanjih 1936. l. Glasnik muz. druž. za Slovenijo 18, 1937, 17 ss, ne govori o istih stavbah, sem osebno prepričan, da je v beležnici Carniolica 1939, zajeto njegovo delo v tem letu. S tem je tudi nadaljeval in izpopolnil svoja prejšnja izkopavanja (iz 1916?) kasnoantične utrjene kmetije na Gradišču v Starem trgu.

Opis samega objekta je posnet v celoti po zapiskih v beležnici W. Schmid, Carniolica 1939. Kjer nastopijo nejasnosti, smo si pomagali z vprašajem. Glede manjših odstopanj pri merah v odnosu do mer, navedenih v Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 18, 1922, 39, smo se držali navedb v notesu ker so te zapisane neposredno na terenu. — Enako smo upoštevali pri opisu Schmidovo določitev nebesnih strani in orientacijo posameznih delov objekta. — Izkopanin v času pisanja tega sestavka nismo poznali, ker so verjetno založene v Joanneju.

⁵ V Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 18, 1922, 39 pravi, da je prednji zid širok 1,65 m, vendar je iz drugega opisa razvidno, da misli širino vmesnega prostora med obema zidoma na čelni strani stavbe.

Obzidano notranjost zavzema neka stavba, velikosti $13,10 \times 9,20$ m. Zunanji, 1 m široki zid tega objekta je zgrajen na 30 cm debeli podlagi drobnega lomljenca, na katerem počiva zid iz velikih lomljencev, ohr-

Sl. 1. Gradišče pri Starem trgu. Tloris stavbe (originalna risba W. Schmida v Joanneumu)

Abb. 1. Gradišče bei Stari trg. Grundriss des Gebäudes (Originalzeichnung W. Schmid's im Joanneum)

njen v višino še 17 cm. Nad zidom je 22 cm humusa. Srednji zid je prav toliko visok in so nanj naleteli tik pod humusom.

Prostor A je bil namenjen bivanju in je bil tlakovan s 7 cm debelim estrihom, ki je bil 20 cm pod rušo.

Prostor B je bil namenjen gospodarski dejavnosti, sodeč po plasti žganine tik nad tlakom, ki je bil 30 cm pod nivojem. V tem prostoru so dobili 15 cm debel zglajen podboj vrat. Severni del sobe je bil prekrit z estrihom. V bližini podboja (opornika?) vrat so dobili pri kurišču D na severnem zidu gotske (!) rdeče in zeleno opečene pečnice ob belem ometu. V severozahodnem vogalu prostora B so zadeli na 90×90 (?) cm velik spodnji ustroj kurišča ali peči, izdelane iz kvadrov velikosti $33 \times 32 \times 15$ cm, z neko 5 cm široko zajedo (v načrtu D). Njej ustreza na zahodu 50 cm dolg in 7 cm visok izrastek v podstavku, ki je imel 14 cm dolg in 4,5 cm širok rob.

V južnem prostoru C so dobili navaden tlak iz sphane ilovice oziroma raščena tla.

Vzhodno od prostora B so dobili med obodnim zidom in stavbo v notranjosti v globini 55 cm pod površjem tlak iz apnenčevih plošč, ki kaže, da je držal okoli stavbe tlakovan obhod. Podoben koridor domneva W. Schmid⁶ tudi med obema zidovoma na prednji strani stavbe.

Poleg naštetih skupin najdb, ki jih žal ne poznamo, omenja W. Schmid še v notranjosti na tlaku posameznih prostorov odkrite lončene črepe, ki so bili razmetani brez reda.

Glede na poznane tlorise rimskih utrjenih vil in nekaterih stavb iz zgodnjega srednjega veka⁷ je na prvi pogled očitno, da je objekt z ledine Gradišče pri Starem trgu kasnoantična utrjena vila s portikom. Čeprav se v zasnovi jasno kažejo elementi, ki vodijo h kasnejšim⁸ utrjenim dvorcem, pa v naših krajih ni ustreznih primerjav po tločrtnih zasnovah za ta tip stavbe. Zato menim, da je prav, če v zelo splošnem okviru povežem objekt z Gradišča z ustreznimi utrjenimi kmetijami iz kasne antike.

Že na začetku pa je treba ugotoviti, da je Schmidu verjetno ušla neka podrobnost pri kurišču, ko pravi, da je dobil gotske (?) pečnice.⁹ Spričo njegove navade, da je pomembnejše najdbe sproti zabeležil in celo narisal v beležnici, je nenavadno, da tega ni storil tudi v tem pri-

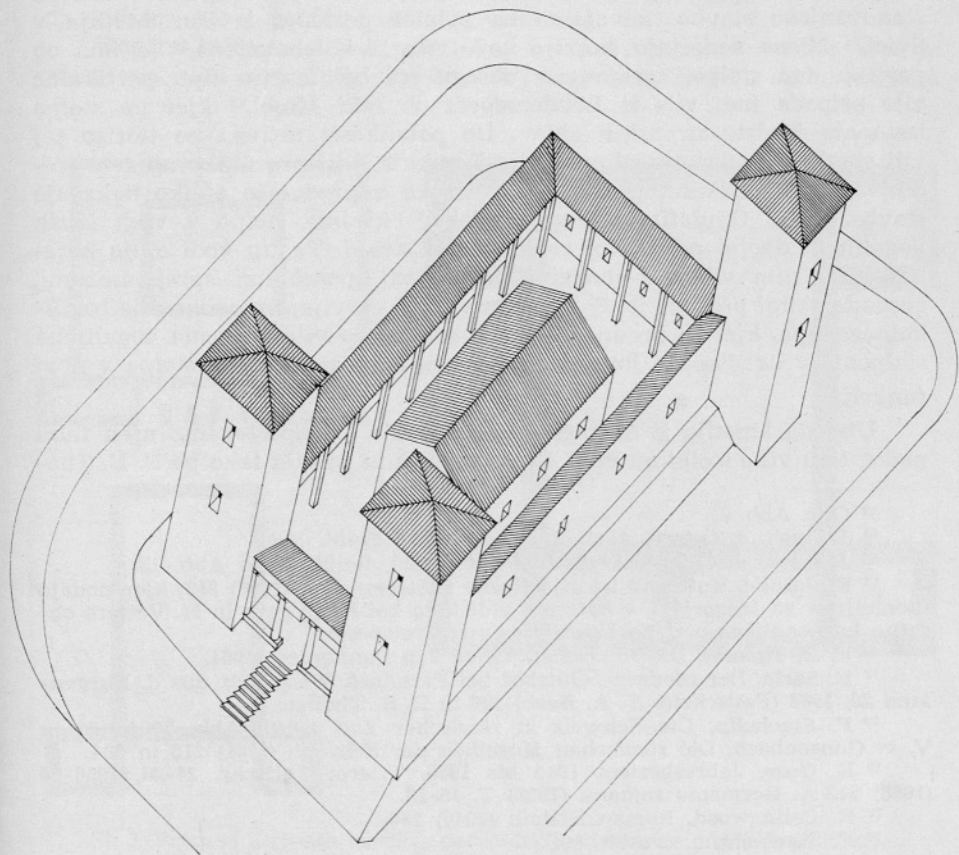
⁶ Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 18, 1922, 39.

⁷ I. Komelj, Gotska arhitektura v Sloveniji. Kronika 8, 1960, 111 s številnimi tlorisi in fotografijami, kjer gotske grajske arhitekture odstopajo v vseh elementih od naših primerov. Če naj bi o taki časovni pripadnosti odločale »gotske« pečnice. K romanski grajski arhitekturi prim. M. Zadnikar, Romanska arhitektura na Slovenskem, Ljubljana (1959) 310 ss in M. Žontar, M. Zupančič, Terenske raziskave gradov na Gorenjskem. Varstvo spomenikov 12, 1967 (1969) 23, kjer ne srečujemo ustrezne analogije. Glej tudi I. Komelj, Gradovi na Gorenjskem. Varstvo spomenikov 12 1967 (1969) 16 ss.

⁸ S. Pahič, Arh. vestnik 1, 1950, 176 ss, kjer govori o Hausbergu in podobnih ostalinah iz zgodnjega srednjega veka na Štajerskem in jih je v podrobnostih opredelil že sam W. Schmid, kjer je veliko teh objektov tudi izkopal, gl. op. 2!

⁹ To je bilo tudi njemu nenavadno, ker je dal vprašaj za opisom in podatek, da so gotske, v oklepaj.

meru. Zato bi lahko domnevali, da so t. i. pečnice le deli glinenega pre-maza ognjišča; v ilovki, s katero so ometali ognjišče, je bilo verjetno veliko kremenca in drugih silikatnih primesi, ki so se pri določeni vročini sprijeli v temno zeleno-rjavo rdečo glazuro. Podoben primer srečujemo pri mnogih rimskih kuriščih, tako tudi v prefurniju peči v Veliki vasi¹⁰ ali pa pri Schmidu¹¹ objavljene peči iz Feisterwiese pri Erzbergu ali Preisenhofu pri Hüttenbergu. V obeh zadnjih primerih je bila plast glazure izredno močna.

Sl. 2. Gradišče pri Starem trgu. Idejna rekonstrukcija stavbe
(izdelala ing. arh. N. Šumi)

Abb. 2. Gradišče bei Stari trg. Ideelle gezeichnete Rekonstruktion
des Gebäudes (ausgeführt von Frau Ing. Arch. N. Šumi)

¹⁰ P. Petru, T. Knez, A. Uršič, Poročilo o izkopavanjih suburbanih predelov Neviodunuma. Arh. vestnik 18, 1967 (1968) 469.

¹¹ Norisches Eisen. Beiträge zur Geschichte des österreichischen Eisen-wessens, Abt. I, Heft 2 (1932) Abb. 7 in 8.

Glede podkvičaste oblike peči (prostor D) imamo ustrezne analogije že pri samem Schmidu,¹² R. Eggerju in G. Bersuju¹³ ter pri Wotschitzkyju,¹⁴ kjer so vse peči polkrožne oblike, podobno kot naša iz Starega trga. Pripominjamo, da je v notesu narisano kurišče res podkvičasto, medtem ko je na sl. 1 podano kot pravokotnik.

S stolpi utrjene vile s portikom so nam po tlorisu poznane v pozni antiki z območja Balkana,¹⁵ Panonije,¹⁶ obalpskega prostora,¹⁷ Švice,¹⁸ Porenja,¹⁹ Britanije²⁰ itd. V svojem razvoju od enostavnih oblik atrijske vile, ki ima na prednji strani portikus, v sredi obzidanega dvorišča pa stanovanjsko stavbo, navajamo za primer poslopje iz Burgäschlija v Švici.²¹ Njeno nadaljnjo stopnjo kaže vila iz Kilchstetena,²² ki ima ob portiku dva stolpa, zgrajena v obsegu stavbe. Istemu tipu portikalne vile pripada tudi vila iz Leudersdorfa ob reki Mosel,²³ kjer pa stolpa izstopata iz črte stranskih zidov. Do potankosti ustreza po tlorisu tej vili stavba I iz Szentkiralyzabadja-Romkuta,²⁴ ki prav tako nima v sredini nikakih dodatnih prostorov. Nekoliko naprednejšo obliko nakazuje stavba III iz Gyulafiratot-Paganyteleka,²⁵ ki ima stolpa v vseh štirih vogalih in dvojni portikalni zid na čelni strani. Ta tip vodi dalje k reprezentančnim vilam z mozaiki, hipokavsti, posebnimi sprejemnicami, gospodarskimi prostori itd.²⁶ Iz njega se tudi razvijejo posebne vile bazilikalnega tipa, kjer so preuredili sprva enostavno vilo z dvema vogalnima stolpoma v baziliko, ki ima ob prehodu v ladjo nameščena stolpa v novi funkciji.

Utrjena kmetija iz Starega trga bi sodila, če upoštevamo njen talni načrt, tipu vil s stolpi na vseh štirih vogalih in bi bila tako po E. B. Tho-

¹² O. c. Abb. 9.

¹³ Jahresh. d. Österr. Arch. Instit. 25, 1929, Beibl. 186.

¹⁴ Jahresh. d. Österr. Arch. Instit. 44, 1959, Beibl. 32 in Abb. 13.

¹⁵ E. Pašalić, *Kulturna istorija Bosne i Hercegovine* (1966) 317, kjer podaja utemeljitev za Mogorjelo, v katerem vidi tako kot E. Dyggve in H. Veters obsežno kasnoantično utrjeno kmetijo oziroma veleposest.

¹⁶ E. B. Thomas, *Die römischen Villen von Pannonien* (1964).

¹⁷ B. Saria, *Der römische Gutshof bei Parndorf*. *Wiss. Arb. aus d. Burgenland* 20, 1966 (Festschrift A. A. Barb) 286 in E. B. Thomas, o. c.

¹⁸ F. Staehelin, *Die Schweiz in römischer Zeit* (1948) Abb. 79 in 80 in V. v. Gonzenbach, *Die römischen Mosaiken der Schweiz* (1961) 215 in 234.

¹⁹ E. Gose, *Jahresbericht 1945 bis 1958*. *Trierer Zeitschr.* 24-26, 1956-58 (1958) 513 ss. *Germania romana* (1922) T. 16-18.

²⁰ R. Colingwood, *Roman Britain* (1946) 286.

²¹ F. Staehelin, o. c. Abb. 80.

²² F. Staehelin, o. c. Abb. 80.

²³ E. Gose, o. c. 546, Abb. 128.

²⁴ E. B. Thomas, o. c. Abb. 56.

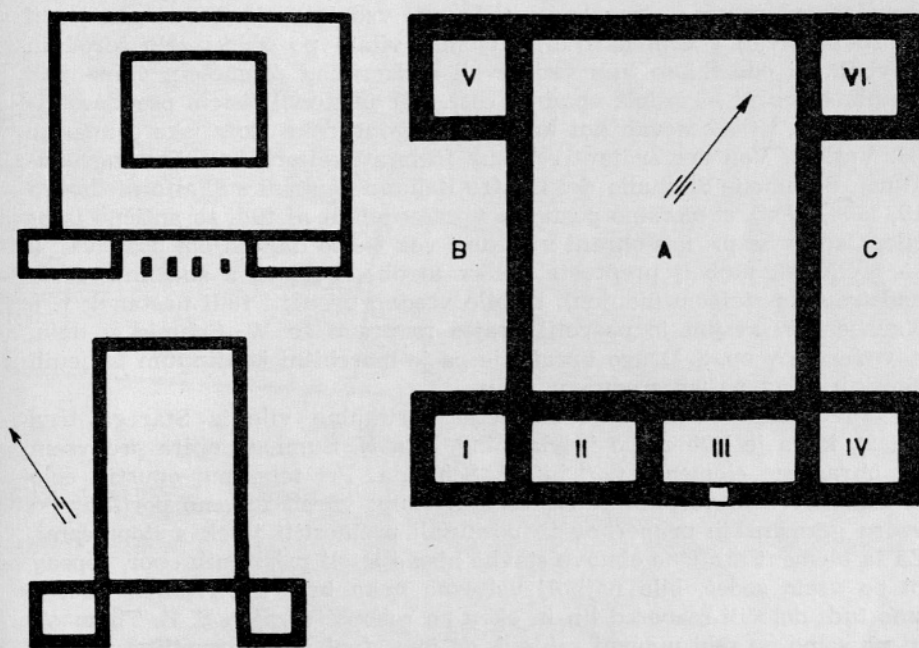
²⁵ E. B. Thomas, o. c. Abb. 19.

²⁶ E. B. Thomas, o. c., Abb. 35, stavba iz Keszthely-Fenekpusta, Abb. 51, stavba iz Sümega, Abb. 144, stavba iz Hosszuhetyenya; E. Gose, o. c. Abb. 102, stavba iz Weitersbacha, Abb. 127, portikalna vila iz Hohenfelsa; F. Staehelin, o. c. Abb. 79, vile iz Bözen, Sarmensdorfa, Ober-Lunkhofena, Abb. 80 iz Grenhen, Osterfingen, Berlingen; v. Gonzenbach, o. c. Abb. 88, trdnjavski tip vile iz Toffena, Abb. 101, portikus vila iz Yvonanda, 102 Zofingena, 103 iz Zuchwilla in vrsta drugih, med katere bi lahko prišteli tudi tiste iz celjske in ptujске okolice.

mas (o. c.) glasnik kasnoantične oblike podeželskega dvorca. Kar še bolj govori za ta čas, pa je obrambni jarek (sl. 2).

Najbližjo ustrezno analogijo za obrambni jarek pri podeželski kmetiji lahko navedemo iz delno odkopane stavbe pri Rodinah na Gorenjskem.²⁷ Drugi bližnji primerek tako utrjene kmetije oziroma vile poznamo iz Königshofa in Odeklosterja, kjer je bil ves kompleks obdan z jarkom.²⁸ Morda je bil podoben primer tudi pri vili iz Grobelc pri Šmarju pri Jelšah, ki jo je delno obdelal že F. Lorger (sl. 4).²⁹ To je zelo pogosto pri utrjenih rimskih vilah Retije,³⁰ Britanije³¹ in Porenja,³² da dodatno znova potrdimo tudi ta izvajanja.

Končno bi navedli tudi podatek v bellum Africanum (v. 40), kjer je omenjena *villa permagna turribus IIII instructa*, torej s stolpi utrjena

Sl. 3. Primeri utrjenih rimskih podeželskih dvorcev s področja Panonije (po E. B. Thomas)

Abb. 3. Beispiele befestigter römischer Landhäuser aus dem Bereich Pannoniens (nach E. B. Thomas)

²⁷ A. Valič, S. Petru, Antični stavbni kompleks na Rodinah. Arh. vestnik 15-16, 1964-65 (1965) 321.

²⁸ E. B. Thomas, o. c. Abb. 81; gl. tudi F. Staehelin, o. c.

²⁹ Poročilo o izkopavanju rimske naselbine v Grobelc pri Šmarju pri Jelšah. Časopis za zgod. in narod. 31, 1936, 77 ss.

³⁰ F. Staehelin, o. c.

³¹ E. B. Thomas, o. c.

³² Germania romana, o. c.

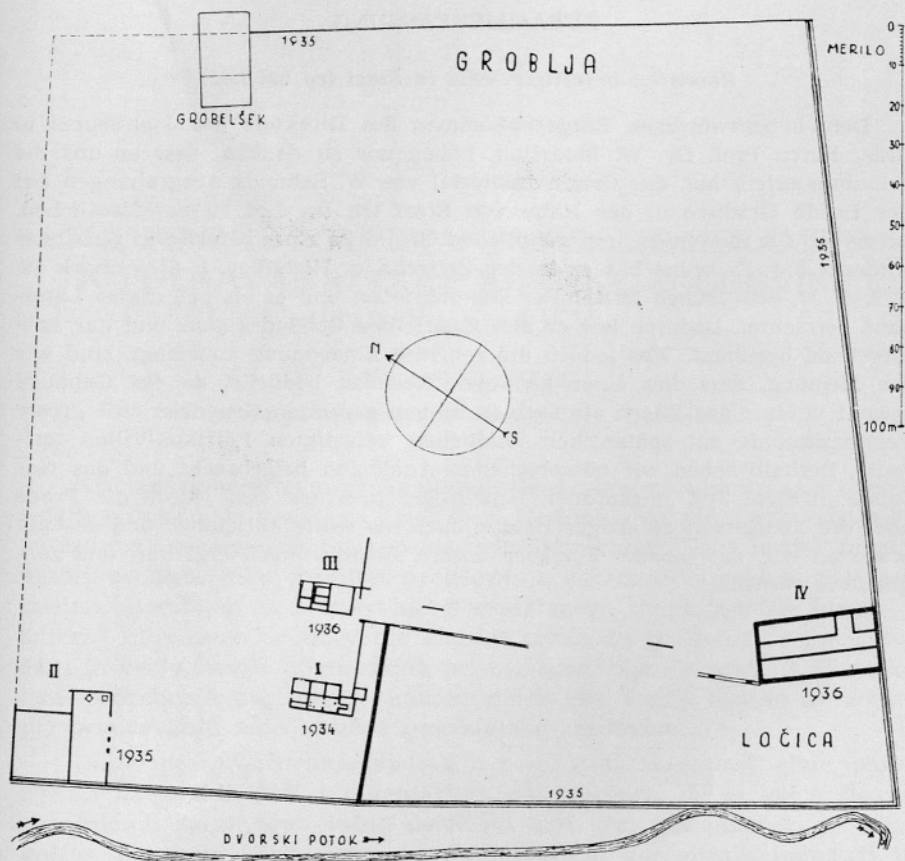
kmetija. Da je ta pojem v antičnem poimenovanju živ tudi v naših krajih, dokazuje pismo sv. Hieronima (Hieron. epist. LXVI b ad Pannachium — Migne L I 647): *semirutas villulas, quae barbarorum effugerunt manus*. V tem pogledu je tudi značilno, da imenujejo antični viri Dioklecijanovo palačo v Splitu *villa* (gl. pri Saria, RE, Dalmatia 26), čeprav je v svojih razsežnostih neprimerljiva z utrjeno kmetijo iz Starega trga.

To poimenovanje za tako vrsto stavb se je ohranilo še v zgodnjem srednjem veku, kot kaže podatek, da je praznoval Karel Veliki 784 božič v *villa Liuhidi* (A. Albrecht, Jahrb. RGMZ 2, 1952, 81 ss). Kontinuiteto antičnih utrdbenih in stavbnih oblik v srednji vek opazamo npr. pri zavetnih naselbinah tipa Vranje pri Sevnici, ki ga zasledimo v zgodnjem srednjem veku na Krnskem gradu in pri drugih utrdbah. Izpopolnjeno obliko utrjene kmetije (ta razmerja še niso povsem jasna) so očitno uporabljali tudi pri ureditvi rimske obrambe vzdolž meja: postavitev t. i. pseudocomitatenses — zavarovanih kmetij vzdolž meja. Pravi graničarji pa so prebivali v centenarijah, utrjenim vilam po obliki zelo sorodnih stavbah. Ti oddelki so tudi vzdrževali nadzor nad prometom v manjših stolpih — burgi — vzdolž vpadnih cest. Ker je slonel sistem pseudocomitatenses na istih osnovah kot kasnejše langobardske stotnijske arimanije (H. Vetters, Von der spätantiken zur frühmittelalterlichen Festungsbaukunst. Settimane di studio del Centro italiano di studi sull'alto medioevo 15, 1968, 29 ss), si moramo postaviti vprašanje, ali ni tudi to antično izročilo. Čeprav se pri nas ohrani v srednji vek — po današnjem poznavanju — predvsem najbolj preprosta oblika utrdbe, burgus, z značilnim večnadstropnim stolpom (donjon), bi bilo vredno preučiti tudi nastanek t. i. Hausbergov, ki jim je posvetil krajšo razpravo že W. Schmid v delu, navedenem v op. 2. Drugo vprašanje pa je morebitni kontinuum utrjenih rimskih vil v našem srednjem veku.

Predložena idejna rekonstrukcija portikalne vile iz Starega trga (sl. 2), ki jo je ljubeznivo izdelala ing. arh. N. Šumi, se opira predvsem na ohranjene elemente v risbi W. Schmida. Pri tem smo opustili celo iz zapiskov zelo verjetni četrti vogalni stolp; vnesli pa smo portikus po vzoru germanskih primerkov in poskušali premostiti jarek s stopnicami. Za ta element grafične obnove stavbe nismo imeli primernih opor, čeprav bi po vsem sodeč, bila najbolj ustrezna neka brv. Pri risarski obnovi smo tudi določili razpored lin in oken po rekonstrukcijah E. B. Thomas³³ in po samo po sebi umevni zahtevi, da ima stavba tudi osvetlitev notranjih prostorov.

Iz povedanega vidimo, da se stavba iz ledine Gradišče pri Starem trgu v vseh sestavinah ujema s kasnorimskimi utrjenimi podeželskimi dvorci. Zato je za nas tu odkrit objekt iz rimskega obdobja. Kolikor kažejo posamezni elementi in celota tudi na oko sorodnosti z zgodnje srednjeveškimi utrdbami, je to samo dokaz več, da smo tudi na tem področju prevzeli oblike od starejših antičnih stavb. To bi posredno dokazoval tudi podatek, da je Ljudevit Posavski zaposlil in vabil italske zidarje

³³ Predvsem po vzorcu vile iz Sümege. Grafično obnovo zelo sorodne utrjene vile iz Elyja, Glamorgan prinaša R. Wheeler, Journal of Rom. Stud. 11, 1921, 67 ss.

Sl. 4. Rimska vila iz Grobelc pri Šmarju pri Jelšah (po F. Lorger, Časopis za zgod. in narod. 31, 1936)

Abb. 4. Römische Villa aus Grobelce, Umgebung von Šmarje bei Jelše (nach F. Lorger, Časopis za zgod. in narod. 31, 1936)

k sebi, da bi mu gradili trdnjave in stavbe.³⁴ Če smo nakazali to kontinuiteto v gradbenem izročilu na naših tleh, smo izpolnili prvo nalogo, ki smo si jo zastavili. Večjih zahtev ta sestavek ni imel. Če bo spodbudil še druge, da bodo ta izvajanja razčlenili in dopolnili, bi bil naš namen v celoti uresničen.³⁵

³⁴ F. Kos, Gradivo I (1905) pod 186.

³⁵ Predvsem upam tu na pomoč zgodovinarjev in umetnostnih zgodovinarjev, ki bi jim bil tudi hvaležen za morebitne nasvete.

ZUSAMMENFASSUNG

Römische befestigte Villa in Stari trg bei Lož?

Dem liebenswürdigen Entgegenkommen des Direktors des Joanneums in Graz, Herrn Prof. Dr. W. Modrijan, haben wir zu danken, dass er uns die Erlaubnis erteilt hat, das Originalmaterial von W. Schmid's Ausgrabungen auf der Lehde Gradišče in der Nähe von Stari trg bei Lož zu veröffentlichen, wo er den für Slowenien ungewöhnlichen Grundriss eines befestigten Gebäudes entdeckt hat. Er selbst hat es in der Zeitschr. d. Hist. Ver. f. Steiermark 13, 1922, S. 38, dem frühen Mittelalter zugeschrieben und es als befestigtes Landhaus betrachtet. Dadurch hat er den Zweck des Gebäudes ganz und gar entsprechend bestimmt. Was jedoch die zeitliche Einordnung anbelangt, sind wir der Meinung, dass dies einer kleineren Revision bedürfte, da das Gebäude sowohl in einzelnen Zügen als auch in seinem gesamten Grundriss eine grosse Verwandtschaft mit spätantiken ländlichen befestigten Portikus-Villen aufweist. Deshalb haben wir entsprechende Analogien beigebracht und das Gebäude in diese Zeit eingeordnet. Unwillkürlich erhebt sich jedoch die Frage über die Kontinuität derartiger Bauten auch ins frühe Mittelalter und deshalb erwarten wir, dass andere Forscher unsere Ausführungen ergänzen und zergliedern werden.